

KONSTRUKTIVISMUS, LINIE, KOMPOZICE

výtvarný projekt obsahující 7 úkolů

vyučovala: Mgr. Ivana Blažková

škola: Základní umělecká škola Václava Pichla v Bechyni

počet dětí: 45

věk: 6 - 15 let

vznik: 2016 - 2017

Konstruktivismus ● Linie ● Kompozice

Výtvarný projekt **Konstruktivismus . Linie . Kompozice** se, jak sám název napovídá, zabýval využitím linií v kompozičních cvičeních vnímaných racionálně konstruktivním měřítkem. V sedmi částech se soustředil například na detail, změnu důležitosti či hranice pochopitelnosti znakových systémů.

Projekt Konstruktivismus ● Linie ● Kompozice probíhal ve spojení různých věkových skupin, které se navzájem ovlivňovaly, vymýšlely pro sebe úkoly, inspirovaly se a posouvaly se tak ve svém poznání rychleji kupředu. Zahrnul věkový rozsah žáků od 6 do 15 let. Hlavní těžiště projektu bylo ovšem určeno pro žáky starší, ti také obohatili jinak velmi racionální téma projektu naprosto novými obsahy, když dokázali abstrahovat výtvarné problémy do problémů všeobecně lidských (viz úvod). Propojila se tak vlastní tvorba dětí s tvorbou jejich hodnotových žebříčků a odpověďmi na hledání si svého místa mezi ostatními lidmi.

Za velmi přínosné považuji rozkrývání pochopitelnosti znakových systémů, změnu jejich důležitosti či posouvání vnímaných hranic.

Pracovali jsme s kladným omezením tvůrce, které překvapivě otevírá mnohem větší svobodu práce i schopnosti myslet ve variacích a variantách, které považuji za zcela zásadní pro dnešního mladého člověka.

Projekt si nekladal za cíl být úplný, spíše naopak se snažil dětem odkrýt svět, kde nejsou jediná platná a správná řešení a je možné opakovaně měnit, variovat či znovu utvářet nové významy díla.

● **Konstruktivismus** coby racionální princip vnitřního řádu uměleckého díla s minimalizací výrazových prostředků. S důsledným oslabením obsahovosti a zjednodušením až na jednotlivé základní výtvarné prvky.

● **Linie** coby matematicky chápaný pohyb bodu po ploše, která nezaujímá primárně žádný obsahový odkaz a přesto je schopna vyjadřovat abstrahované obsahy (například statičnosti, dynamičnosti, rytmu, rozdělení, důrazu, pořadí atd. a dokonce ve své škálově omezené geometrické podobě dokáže obsáhnout rukopisné odlišení jednotlivých autorů).

● **Kompozice** coby vztahové uspořádání prvků v díle, které je pocíťováno jako jedna ze složek výtvarného vnímání a přispívá k uměleckému sebeuvědomění. Skládá, uspořádává, rozvrhuje formu díla, aby tak zpětně dokázala ovlivnit i obsahové vyjádření.

Kombinace těchto tří principů nám umožnila vizuálně promlouvat s maximálním výrazovým omezením a přesto pro děti naprosto pochopitelně a dokonce s přesahy i mimo oblast uměleckého vzdělávání, jak ukázaly rozhovory během práce i po ní. A tak jsme se dotkli i takových témat jako je například svoboda a volnost, výhody a nevýhody omezování se v životě, dobro a zlo a černobílé vnímání světa, problém výběru při mnoha nabídkách v našich rozhodováních, síla pozornosti při vnímání okolního světa či vnímání „negativního“ prostoru při rozmíškách, který se může snadno překlomit jen změnou úhlu pohledu v ten „pozitivní“.

Konstruktivismus ● Linie ● Kompozice

1. Linie

volná hra s linií vytvářenou papírovou páskou po velkém formátu. Vědomé sledování narůstání. Vědomé kompoziční vyvažování. Rozhovor během práce o kompozičních zákonitostech i o poznatelnosti jednotlivých prací dle osobnosti autora.

2. Detail (třikrát jinak využitý detail z výchozí práce)

a) **zvětšený detail** – zajímavý detail najít, vyčlenit jej z plochy, zvětšit na velký formát malbou a doplnit barvou (omezení na maximálně tři barvy, neomezování však v jejich výběru, poukaz na práce Pieta Mondriana a jeho východiska....)

b) **vzor** – opakováním detailu vytvořit vzor, který bude mít různé nezafixované možnosti variability, jejich hledání a záznam, provedení ve formě dlaždic

c) **zmnožení detailu** – řešení opakováním v ploše, výběrově barevné návrhy řešení pro potisk na obal sešitu, tapetu, látku

3. Ubírání

Ubrat dvacet linií při snaze udržet kompoziční rovnováhu, práce napříč autorstvím (mohu řešit svou původní práci, mohu řešit práci, které nejsem autorem, rozhovor o nesnadnosti výběru linií, které budou „mizet“)

a) ubírání na počítači a následný tisk dekompozice

b) ubírání v materiálu bílou barvou

4. Bod – změna důležitosti

Práce v oblasti výtvarného jazyka, kde je bod chápán jako základní stavební jednotka vizuální komunikace. Bod jako element, který v prostoru práce k sobě přitahuje pozornost. A pozornost mohu přitáhnout různými

způsoby, vždy však měním důležitost jednotlivých stavebních prvků výtvarné práce.

a) **změna barvou** – změna významu jedné linie pomocí změny barvy, vlastně vytvoření „bodu“, tedy toho, co významově přitáhne nejprve pozornost, byť zde onen „bod pozornosti“ má formu linie a tudíž naznačuje také směr. Rozhovor o tom, zda musí být bod „kulatým puntíkem“ až k relativnosti přijatých školních poznatků.

b) **změna nicotou** – zdůraznění „bodu“ jeho totálním odebráním, potom instalace a dokumentace proti obloze (Lucio Fontana a jeho „třetí“ rozměr obrazů). Postup: nejprve hledání ne jedné, ale tří linií, tam jde o jiný způsob uvažování, ony tři linie mezi sebou vytvářejí jasné vztahy, některé lze vybrat a některé ne, popsání pocitů při rozhodování, vnímání rozdílů při výběru, tedy vybrat jednu linii má jinou váhu, nežli tři a to zpětně pomohlo při výběru jedné linie. Rozhovor o rozhodování při výběru první, druhé a třetí, kdy se tvoří vztah linií, kdy potvrzení, který výběr je nejtěžší.

c) **změna vrstvami** – změna důležitosti pomocí vrstvení linií, kdy hlouběji uložené linie přestávají být „čitelné“. Možnost měnit pořadí. Význam se propadal do nečitelných hlubin. Rozhovor.

5. Negativní prostor

Vybrat „to kolem“ linií a vystříhat to. Není třeba použít vše, jde o uvědomění si negativního prostoru, který je běžně „nevnímán“. Tyto tvary nově kompozičně uspořádat.

a) bílé na černý papír

b) barevné na bílý papír

Rozhovor o negativu a pozitivu, co je co a proč a jak v rámci kontextu ztrácí negativ roli negativu a stává se pozitivem.

6. Výběr

Vybrat část kompozice a dokončit ji nově, ale s respektem k naznačeným liniím.

a) v počítači a následně tisk, při nejasně viditelném detailu jeho barevné zdůraznění, rozhovor o splynutí a o možné variantnosti řešení.

b) vystříhaný pruh dokreslit tuší a naopak doplnění toho, co chybí bez předlohy chybějící části, rozhovor.

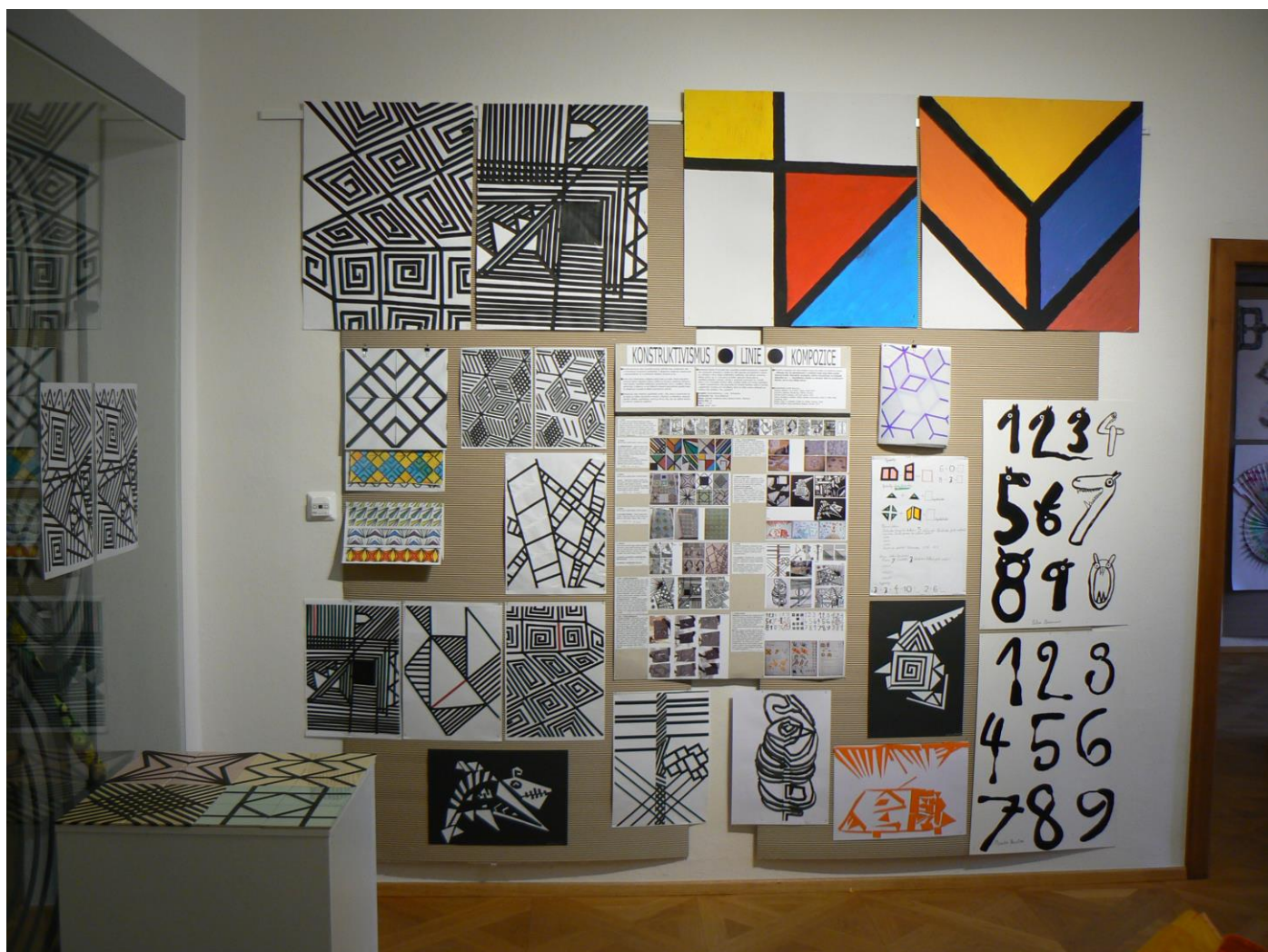
7. Vazby-vztahy

Učebnice, kombinace linií a negativních prostorů z kompozice a čísel dle individuálního návrhu pro vytvoření jedné strany učebnice matematiky pro děti.

Úkol završuje konstruktivně kompoziční bádání dětí. Nejprve si každý vytvořil svůj vlastní návrh celé sady číslic. Čísla zmenšena a využita pro stranu učebnice matematiky. Kontrast neobvyklého psaní číslic a linií – změněný znakový systém (čísllice) a systém linií a negativních prostorů, zde plnící úlohu „nějakých tvarů“. Úkol vytvořen staršími žáky pro nejmladší žáky. Budou příklady pochopitelné? Jak hluboce jsou schopni prvňáčci abstrahovat čerstvě přijatý vizuální znakový systém? Poznájí jednotlivé číslice? Budou schopni spočítat příklady?

Konkrétní obsah projektu:

1. Linie – volná hra na velkém formátu
2. Detail- zvětšený, jako vzor a zmnožený
3. Ubírání – dekompozice v počítači i práce v materiálu
4. Bod/změna důležitosti – změna barvou, nicotou, vrstvami
5. Negativní prostor – varianty pozitivu a negativu
6. Výběr – nové dokončení v počítači i při práci v materiálu
7. Vazby/vztahy – kombinace linií, negativních prostorů a čísel pro stranu učebnice matematiky

Pojmový aparát:

- **Konstruktivismus** coby racionální princip vnitřního řádu uměleckého díla
- s minimalizací výrazových prostředků. S důsledným oslabením obsahovosti
- a zjednodušením až na jednotlivé základní výtvarné prvky.

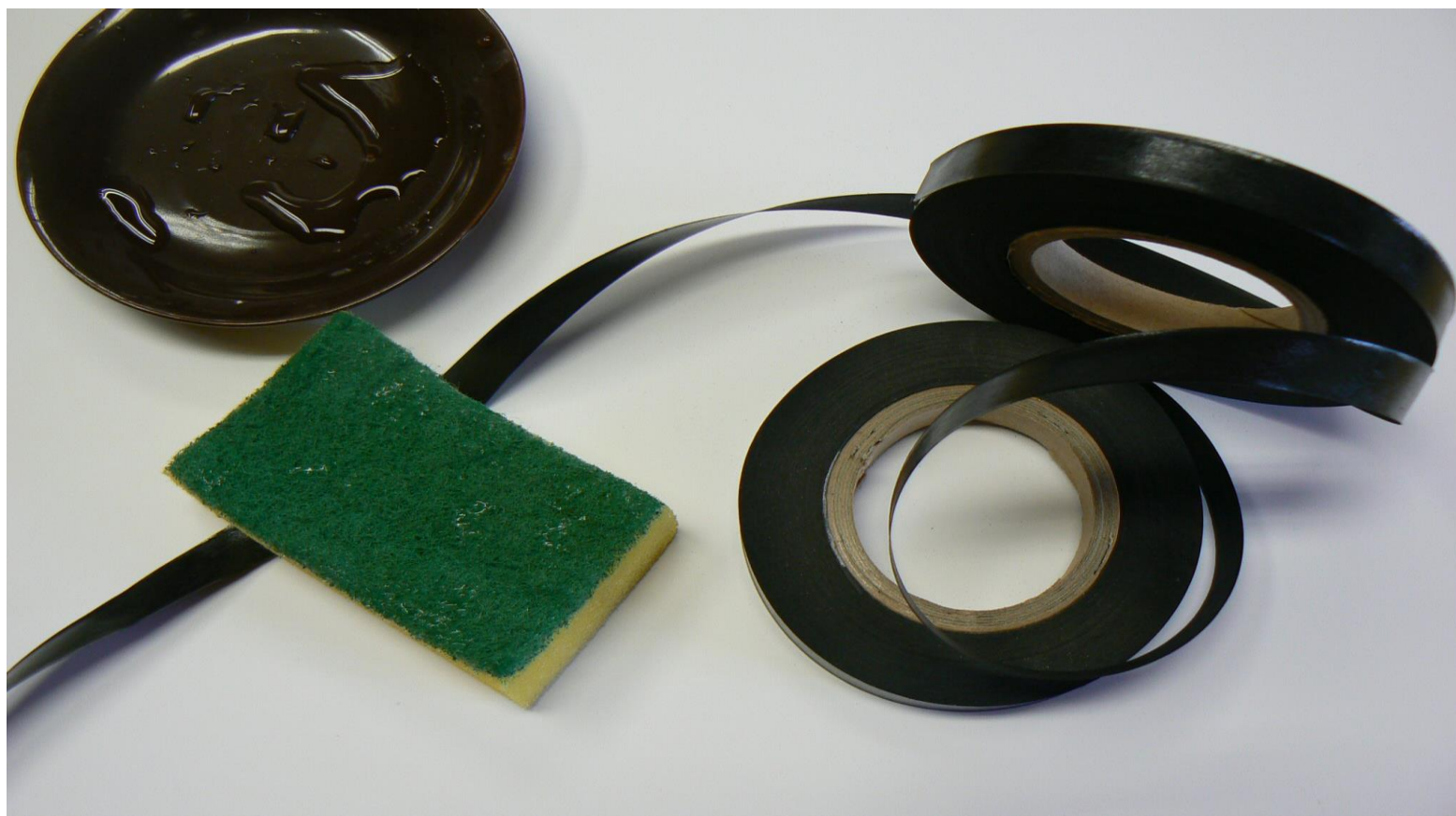
- **Linie** coby matematicky chápaný pohyb bodu po ploše, která nezaujímá
- primárně žádný obsahový odkaz a přesto je schopna vyjadřovat abstrahované obsahy (například statickosti, dynamičnosti, rytmu, rozdělení, důrazu, pořadí atd. a dokonce ve své škálově omezené geometrické podobě dokáže obsáhnout rukopisné odlišení jednotlivých autorů).

- **Kompozice** coby vztahové uspořádání prvků v díle, které je pociťováno
- jako jedna ze složek výtvarného vnímání a přispívá k uměleckému sebeuvědomění.
- Skládá, uspořádává, rozvrhuje formu díla, aby tak zpětně dokázala ovlivnit
- i obsahové vyjádření.

Prvotním impulsem pro celý projekt byly dva citáty od Vladimíra Kokolii:
„ Udivuje mě, že spontánnost a uvolnění mají mezi lidmi pořád
takový kredit. Skutečně vzrušující, přímo romantické, mi připadá
zkáznění se.“

a

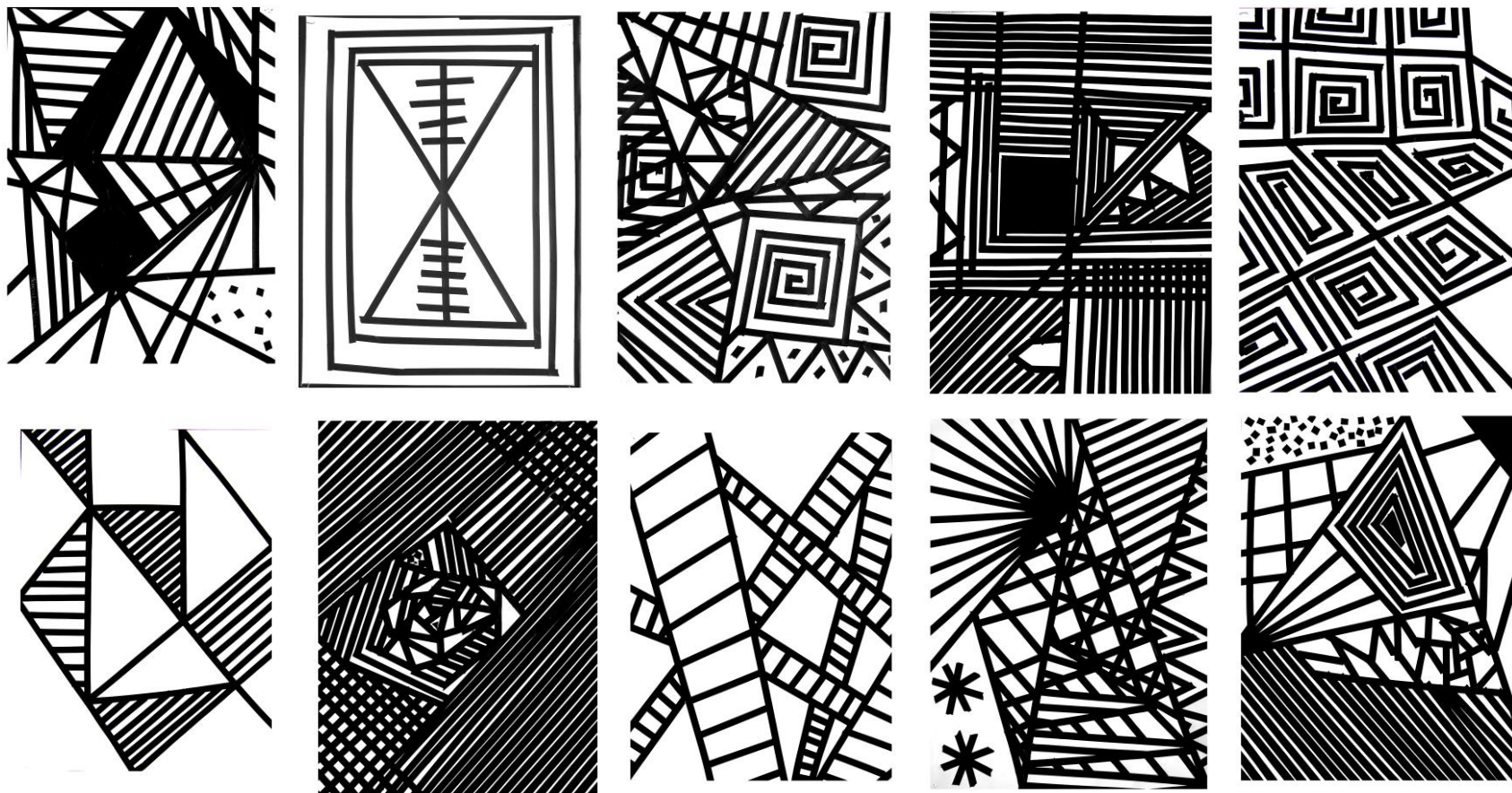
„ Neviditelné vztahy na obraze? Není to protimluv?
Nevím, ale to ony dělají obraz.“

1. Linie

volná hra s linií vytvářenou papírovou páskou po velkém formátu. Vědomé sledování narůstání. Vědomé kompoziční vyvažování. Inspirace Václavem Boštíkem: „Geometrická kompozice s sebou nese oproštění od prostoru a tím perspektivy, potlačení modelace, řazení nad sebe nebo vedle sebe, rozvíjení tvarů do plochy – čímž se z předmětu stane znak.“

Rozhovor během práce.

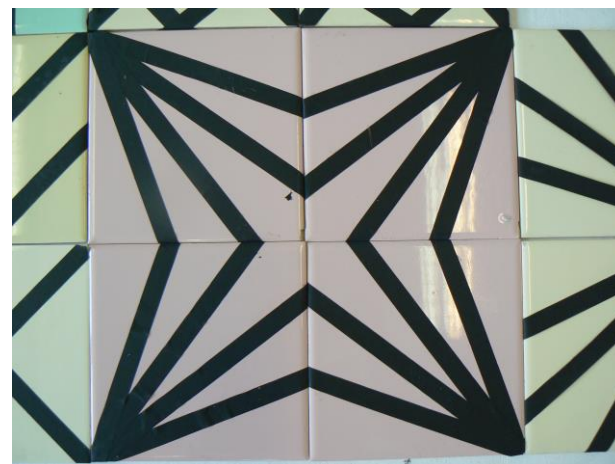
2a. Detail zvětšený

zajímavý detail najít, vyčlenit jej z plochy, zvětšit na velký formát malbou a doplnit barvou (omezení na maximálně tři barvy, neomezování však jejich výběru, poukaz na práce Pieta Mondriana a jeho východiska....) Inspirace Zdeňkem Sýkorou: „Zvětšoval jsem některé detaily, chtěl jsem objasnit jejich strukturální výstavbu. Zajímala mě lineární kvalita struktur.“

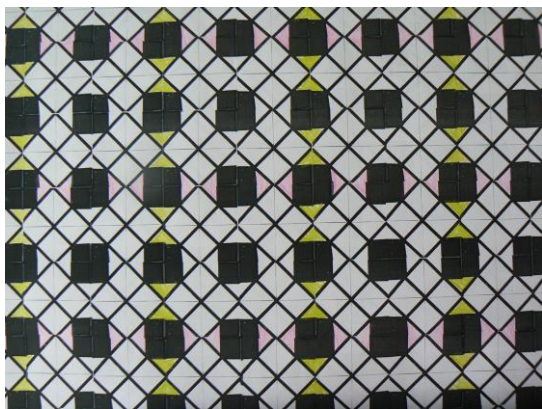
2b. Detail vzor

opakováním detailu vytvořit vzor, který bude mít různé nezafixované možnosti variability, jejich hledání a záznam, provedení ve formě čtyř keramických dlaždic. Záznam různých variant skládání, stejně jako fungují běžné sanitární obklady.

2c. Detail zmnožený

řešení opakováním v ploše, výběrově barevné návrhy řešení pro potisk na obal sešitu, tapetu, látku a pod.

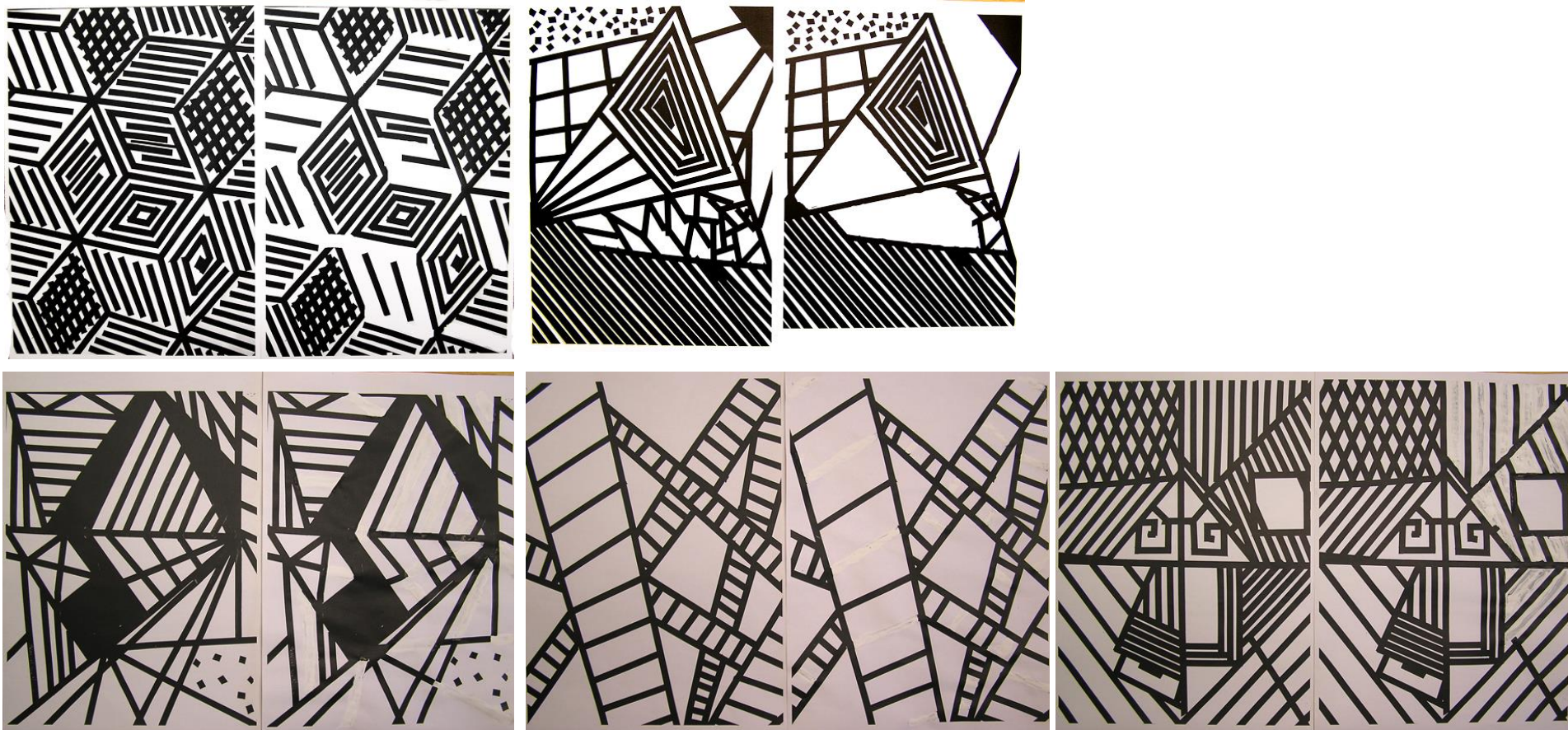

3. Ubírání

Ubrat dvacet linií při snaze udržet kompoziční rovnováhu, práce napříč autorstvím (mohu řešit svou původní práci, mohu řešit práci, které nejsem autorem, rozhovor o nesnadnosti výběru linií, které budou „mizet“)

a) ubírání na počítači a následný tisk dekompozice

b) ubírání v realitě bílou barvou

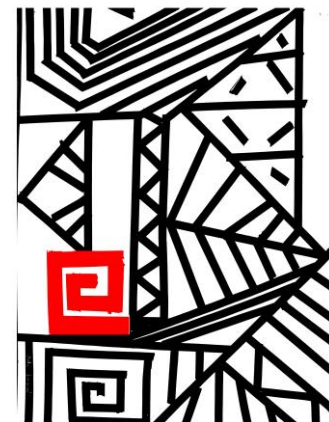
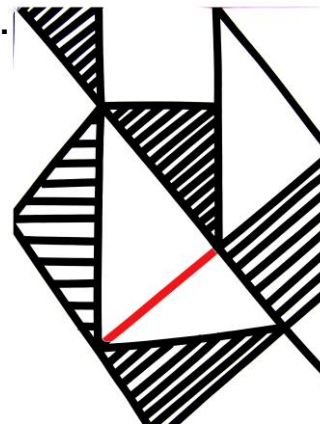
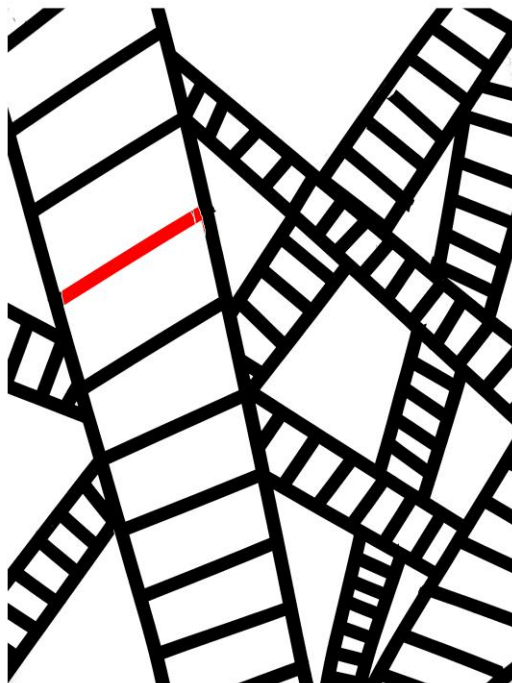
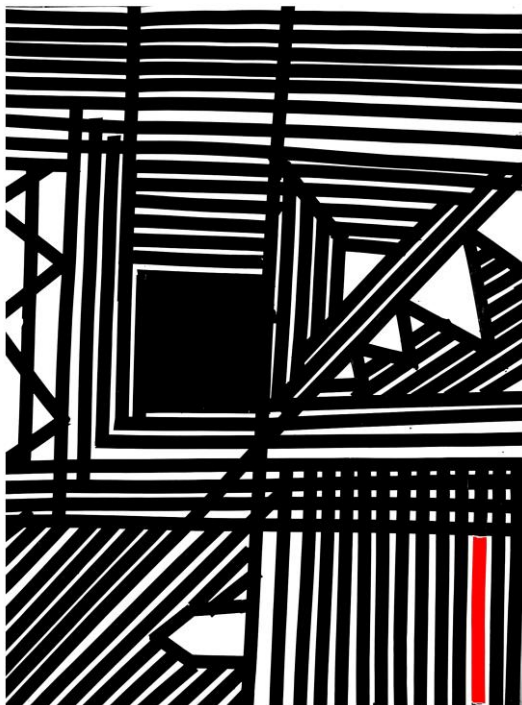

4a. Bod – změna důležitosti (změna barvou)

Práce v oblasti výtvarného jazyka. Inspirace Václavem Boštíkem: „Bod je udáním směru na ploše, přesný úmysl v prostoru, zárodek napětí, koncentrace a energie.“

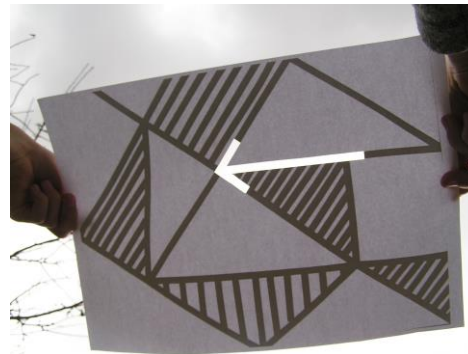
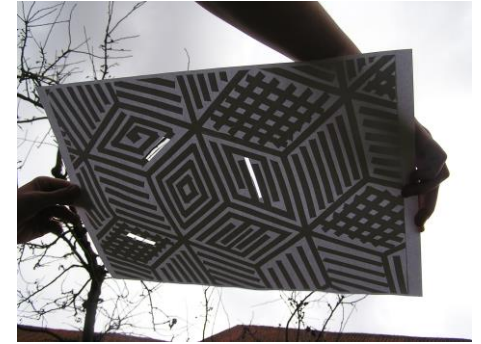
Změna významu jedné linie pomocí změny barvy, vlastně vytvoření „bodu“, tedy toho, co

významově přitáhne pozornost, byť zde onen „bod pozornosti“ má formu linie a tudíž naznačuje také směr. Rozhovor o tom, zda musí být bod „kulatým puntíkem“ až k relativnosti přijatých školních poznatků.

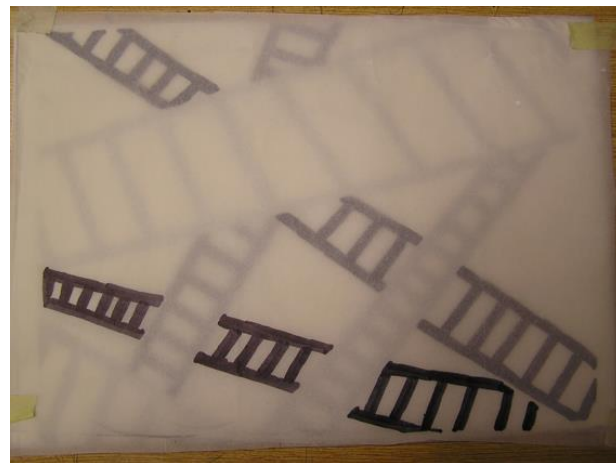
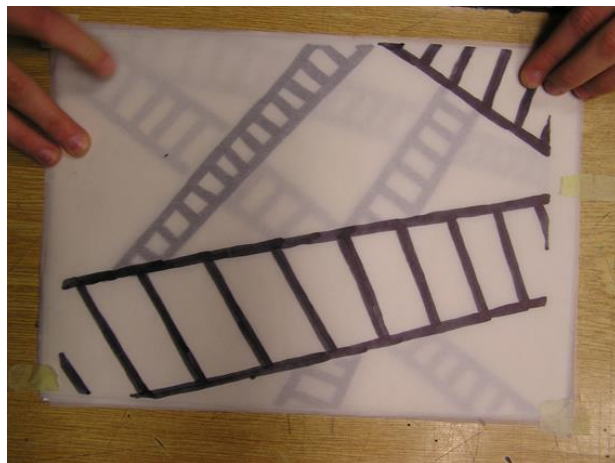
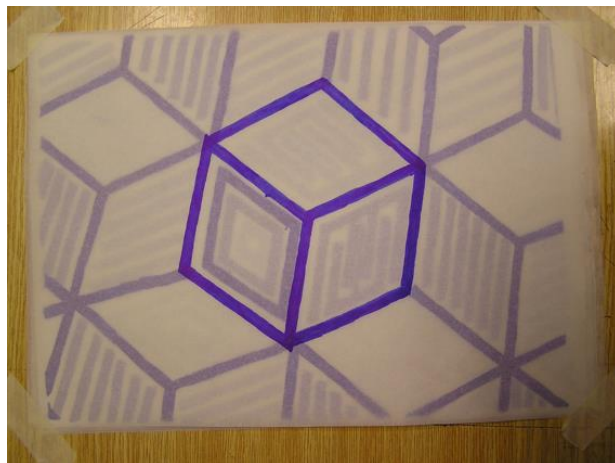
4b. Bod – změna důležitosti (změna nicotou)

zdůraznění „bodu“ jeho totálním odebráním, potom instalace a dokumentace proti oknu či v plenéru. Inspirace Lucio Fontana a jeho „třetí“ rozměr obrazů: „Umožňuji prostoru, aby proudil dovnitř obrazu otvory.“ Postup: nejprve hledání ne jedné, ale tří linií, tři linie mezi sebou vytvářejí vztahy, některé lze vybrat a některé ne, popsání pocitů při rozhodování, poté vybrat jednu linii. Rozhovor o rozhodování při výběru tří a jedné, kdy linie tvoří vztah, kdy potvrzení, který výběr je nejtěžší.

4c. Bod – změna důležitosti (změna vrstvami)

změna důležitosti pomocí vrstvení linií, kdy hlouběji uložené linie přestávají být „čitelné“. Možnost měnit pořadí. Význam se propadá do nečitelných hlubin. Inspirace prací Diagonála Vladimíra Kopeckého a dalších vrstvených skleněných plastik. Rozhovor o vrstvení významů, přeneseně i v naší mysli.

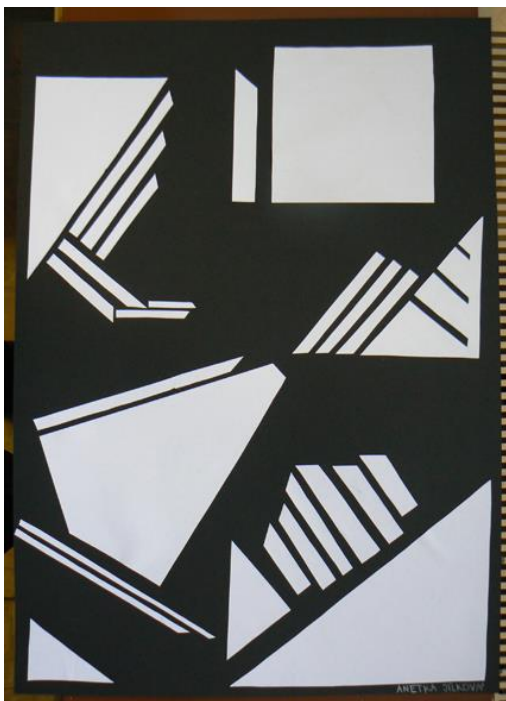

5. Negativní prostor

Vybrat „to kolem“ linií a vystříhat to. Není třeba použít vše, jde o uvědomění si negativního prostoru, který je běžně „nevnímán“. Tyto tvary nově kompozičně uspořádat.

- a) bílé na černý papír
- b) barevné na bílý papír

Rozhovor o negativu a pozitivu, co je co a proč a jak v rámci kontextu ztrácí negativ roli negativu a stává se pozitivem. Inspirace Janem Kubíčkem: „Rozebereme-li všechny složitosti života i myšlení, dojdeme nakonec k základní existenci vztahů klad – protiklad, pozitivní – negativní.“

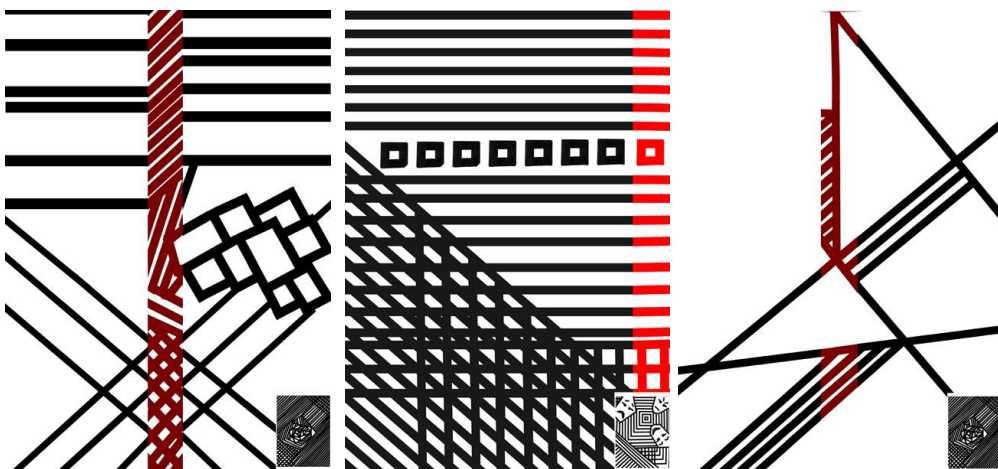

6. Výběr

Vybrat část kompozice a dokončit ji nově. Inspirace Kateřinou Dytrtovou: „Má-li situace strukturu a konkrétní konstrukci, má řád. ... znalost části umožňuje rozvíjet po svém nadhozené téma.“

a) v počítači a následně tisk, při nejasně viditelném detailu jeho barevné zdůraznění, rozhovor o splynutí a o možné variantnosti řešení

b) v materiálu, vystříhaný pruh dokreslit tuší a naopak doplnění toho, co chybí bez znalosti chybějící části, práce napříč skupinami, předávání si úkolů, rozhovor

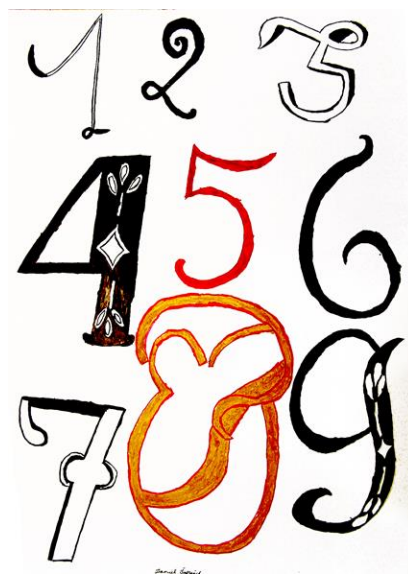
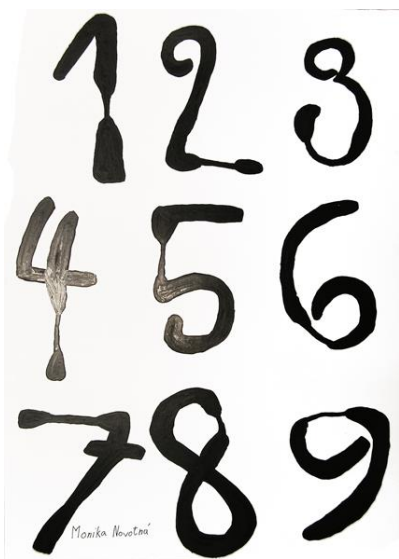

7. Vazby-vztahy

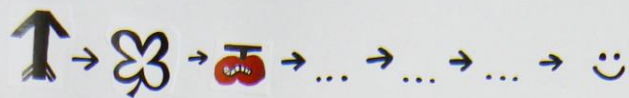
Učebnice, kombinace linií a negativních prostorů z kompozice a čísel dle individuálního návrhu pro vytvoření jedné strany učebnice matematiky pro děti.

Úkol završuje konstruktivně kompoziční bádání dětí.

Postup: Nejprve si každý vytvořil svůj vlastní návrh číslic. Kontrast neobvyklého psaní číslic a linií – změněný znakový systém (číslíce) a pochopitelný systém linií a negativních prostorů. Budou příklady pochopitelné? Jak hluboce jsou schopni prvňáčci abstrahovat čerstvě přijatý vizuální znakový systém? Poznají jednotlivé číslíce? Budou schopni spočítat příklady? Vyzkoušení na mladších spolužácích.

Pokračuj v řadě:

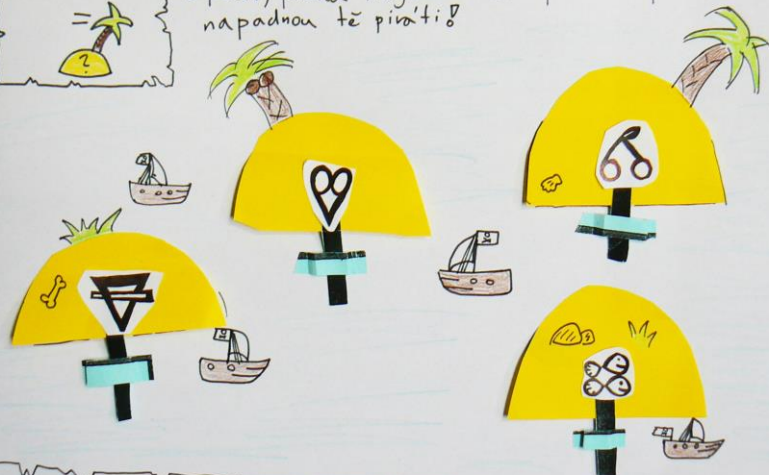

Vyber správně:

Najdi poklad!

- pozor, pokud najdeš místo pokladu pavouka, napadnou tě piráti!

- pokud tě zajali piráti, musíš jim zaplatit tolik zlatáků, kolik je pirátů!

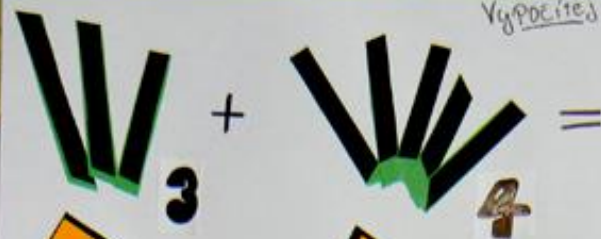
- vybarvi zlatáky, které jim dáš!

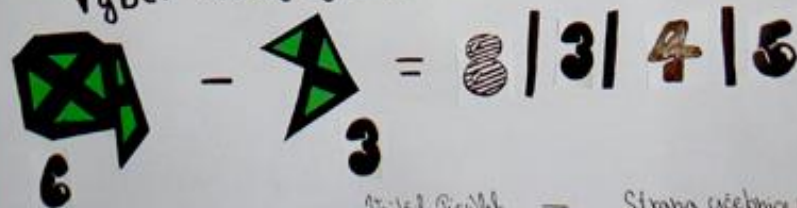
strana učebnice matematiky

Hana Marková

Vypočítej:

Vyber správný výsledek:

Porovnej:

Vojtěch Riešle

Strana učebnice matematiky